

Alussa on teko III

EPÄVARMUUDESTA JA VARMUUDESTA

JAANA VENKULA

EPÄVARMUUDESTA JA VARMUUDESTA

JAANA VENKULA

EPÄVARMUUDESTA
JA VARMUUDESTA

Hakusanat: filosofia, epävarmuus, varmuus,
etiikka, turvallisuus, muutos, yhteiskunta, globalisaatio,
innovaatio, organisaatiot, organisaatiokoulutus, taidot

© 2011 Lyhty ry ja Jaana Venkula

2. painos

Ed. kustantaja: Kirjapaja Oy, Helsinki 2005

Kannen suunnittelu: Kirsi Alastalo

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-498-917-6

Teoksen tuotolla tuetaan Lyhty ry:n toimintaa.

www.lyhty.fi

Sisällys

Prologi 11

Lukijalle: Niin kuin minä näin... 13

I OSA

EPÄVARMUUDEN ESILLE NOUSEMINEN 17

1. Epävarmuuden ulkoinen ilmeneminen 19

Kukapa osasi ennustaa että... 19

Epävarmuuden lajeja 21

2. Epävarmuuden nimittäminen 25

Käsitteet tarttumavälineinä 25

Sattuma 26

Kriisi ja riski 28

Muutos 29

Epävarmuus 32

3. Epävarmuus tieteessä 34

Varma tietokäsitys, epävarma todellisuus 35

Epävarmuuden varmistuminen 38

Epävarman tapahtumasarjan kulku 40

II OSA

EPÄVARMUUDEN JA VARMUUDEN RISTIRIIDAT 45

- 4. Yhteiskunnallisen tason epävarmuus 47**
  - Globalisaation esiinnousu 49
  - Globalisaatio poliittisen vallan siirtäjänä 51
  - Globalisaatiosta globalismiksi 55
- 5. Globalismin sisäiset ristiriidat 59**
  - Talousjärjestelmän epävarmuus 59
  - Yhteiskunnan järjestelmien eritahtisuus 63
  - Tieteen välineellistyminen 64
  - Koulutuksen ja työelämän ristiriita 66
  - Globalismi yksilöllisyyden rajoittajana 69
  - Globalismin mekanismit eettisyyden esteinä 71
- 6. Organisaatioiden epävarmuus 77**
  - Tarkoituksensa vastainen uudistaminen 77
  - Paniikkiin joutunut johtaminen 79
  - Innovaattoreiden uupuminen 83
  - Älymystön hyödyttömyys 88

III OSA

EPÄVARMUUDEN KOHTAAMINEN 91

- 7. Tapahtumisen virtaavuus 93**
  - Epävarmuuden kohtaamisen suuntaviivat 93
  - Mekaanisen ja virtaavan prosessin erot 95
  - Virtaavan prosessin tuntomerkit 100

8. Epävarmuuden kohtaamisen taidot	108
Käytännön toimintatapojen muodostuminen	108
Epävarmuuden kohtaamisen taidot	110
9. Epävarmuuden vaatima järjenkäyttö	117
Simplistisestä uuteen järjenkäyttöön	117
Uudelleen löydettävät tietolajit	119
Mentaalinen järjestelmä tiedon oireiden tuntosarvina	121
Järjenkäyttötapojen monipuolistaminen	123
Yksilö anonyymina intellektuellina	126
10. Eettisyys epävarmuuden kohtaamisessa	128
Etiikan ymmärtämisen pulmat	128
Etiikan keskeiset tehtävät	129
Varmuuden ja epävarmuuden etiikka	132
Eettinen ulottuvuus päätöksenteon tukena	134
Luottamus varmuutena epävarmuudessa	137
Epävarmuus edellytyksenä vapaalle hyvälle tahdolle	142
Epilogi	148
Lähteet ja viitteet	150

*Että minä menisin ja eläisin täysin
enkä ketään kumartaisi liian syvään.
Enkä ketään, en mitään pelkäisi
paitsi omaa jäätymistäni.*

Arja Tiainen

Kuva: Kreetta Järvenpää

Alussa on teko

yhteisöjen ja yksilöiden kohdatessa epämiellyttäviä yllätyksiä

EPÄVARMUUDESTA JA VARMUUDESTA

Jatkuva ja toistuva epävarmuus on yksilön, työyhteisön ja yhteiskunnan elävyyden tuntomerkki, ei siis jotain hävettävää tai torjuttavaa. Erityisesti globaalissa maailmassa tarvitaankin epävarmuuden kohtaamisen taitoja, joiden harjoittelun alussa on teko. Mitä nopeammin huomaa, että yllätyksistä selviää ja luovuus

lähtee liikkeelle omilla teoilla, sitä pienempi on masennukseen ajautumisen vaara, kuten viime vuosien aivojen plastisuutta koskevat tutkimukset osoittavat. Teoksessa käsiteltävien käytäntökeskeisen ongelmanratkaisun ja eettisen toiminnan taidoilla ikävätkin sattumukset kääntyvät yksilön hyvinvoinnin ja yhteisön työn tuloksellisuuden lähteiksi. Kirja soveltuu niin työelämän kehittäjille kuin yksilöllisille toimijoillekin ja kaikille niille, jotka luulevat itsessään olevan jotain vikaa, kun elämä ei kuljekaane suunnitelmien mukaan.

■ **Jaana Venkula**, sos. psykologi ja tietokirjailija, on paneutunut epävarmuuden filosofiaan 1990-luvun alusta lähtien. Aiheen käsittely sinällään ja erityisesti taitojen näkökulmasta on vieläkin harvinaista. Jaana Venkulalle on myönnetty mm. Valtion tiedonjulkistamispalkinto, Vuoden Kellokas ja Vuoden puhuja -palkinnot.

■ **Lyhty ry**, teoksen uusintapainoksen julkaisija, on kehitysvammatyötä tekevä yhdistys ja Jaana Venkulan pitkäaikainen yhteistyökumppani, joka pyrkii noudattamaan alussa on teko -periaatetta paljon epävarmuutta sisältävässä innovatiivisessa työssään.

Alussa on teko -sarjan teokset:

1. Tekemisen taito
2. Kysymisen taito
3. Epävarmuudesta ja varmuudesta
4. Taiteen välttämättömyydestä
5. Fair Play jalkapallon sieluna ja käytäntönä

LYHTY
Helsingin
lyhytaikaiskoti
ja työpaja
Lyhty ry

9 789524 989176